

Cambridge Papers

IDOLATRIE ȘI PARODIE SPIRITUALĂ: CREDINȚE CONTRAFĂCUTE

Michael Ovey

ECPM FOUNDATION

CAMBRIDGE

JUBILEE
CENTRE
A BIBLICAL VISION FOR SOCIETY

IDOLATRIE ȘI PARODIE SPIRITUALĂ: CREDINȚE CONTRAFĂCUTE

Michael Ovey

Articol publicat în seria *Cambridge Papers*

Martie 2002

Traducător: Elena Neagoe

Centrul de Educație Creștină și Cultură Contemporană
Areopagus

Timișoara 2019

Originally published in *Cambridge Papers* series,
by The Jubilee Centre (Cambridge, U.K.) under the title
Idolatry and spiritual parody: counterfeit faiths
Volume 11, Number 1, March 2002.

© Michael Ovey 2002

All rights reserved.

Published with permission of The Jubilee Centre,
3 Hooper Street, Cambridge, CB1 2NZ, UK

www.jubilee-centre.org

Charity Registration Number 288783.

Ediția în limba română, publicată cu permisiune,
sub titlul

*IDOLATRIE ȘI PARODIE SPIRITUALĂ: CREDINȚE
CONTRAFĂCUTE*

de Michael Ovey,

apărută sub egida Centrului Areopagus din Timișoara
Calea Martirilor nr. 104

www.areopagus.ro

în cooperare cu SALLUX

Începând cu anul 2011, activitățile desfășurate de Sallux sunt susținute financiar de către Parlamentul European. Responsabilitatea pentru orice comunicare sau publicație redactată de Sallux, sub orice formă sau prin orice mijloc, revine organizației Sallux. Parlamentul European nu este responsabil pentru modurile în care va fi folosită informația conținută aici.

Coordonator proiect:

Dr. Alexandru Neagoe

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în
limba română. Prima ediție în limba română.

Traducător: Elena Neagoe

Editor coordonator: Dr. Alexandru Neagoe

*Cu excepția unor situații când se specifică altfel, pentru
citatele biblice s-a folosit traducerea D. Cornilescu.*

*Orice reproducere sau selecție de texte din această
carte este permisă doar cu aprobarea în scris a
Centrului Areopagus din Timișoara. Dacă există vreo
discrepanță între versiunea engleză și cea română,
versiunea engleză are întâietate.*

Rezumat

Această lucrare descrie trei obiecții majore cu privire la folosirea idolatriei pentru analizarea lumii moderne și examinează conceptul de idolatrie în lumina lor. Revizuirea materialului biblic indică importanța fundamentală a conceptului de idolatrie, strâns legat de relația dintre Creatorul fără început și cosmosul creat. Lucrarea discută zone în care această unealtă se aplică atât în biserică, cât și în afara ei. Concluzia este că idolatria parodiază relația adevărată dintre omenire și Dumnezeu cu relații intense, strânse și contrafăcute.

Introducere

Omul tău, încă de copil, a fost obișnuit cu o mulțime de filosofii incompatibile să-i joace deodată în cap. El nu se gândește la doctrine dacă sunt, întâi de toate, „adevărate” sau „false”, ci dacă sunt „academice” sau „practice”, „depășite” sau „contemporane”, „convenționale” sau „barbare.” Jargonul, nu argumentul, este cel mai bun aliat al tău pentru a-l ține departe de biserică.

Așa scrie C.S. Lewis prin intermediul ispititorului demonic Zgândărilă.¹ El scrie în cronicile sale despre dificultatea de a discuta chestiunile spirituale în termeni de adevăr. Mulți creștini au încercat într-adevăr să vorbească despre adevăr și falsitate, folosind uneori vocabularul biblic referitor la idolatrie pentru a face acest lucru. Într-un fel, un idol vorbește mincinos despre Dumnezeu. Astfel, idolatria a constituit o unealtă semnificativă în încercarea de a mărturisi cu credințioșie despre Dumnezeu. La ora actuală, însă, există o serie de motive care sunt invocate pentru a susține că această unealtă aparent învechită ar trebui abandonată.

1. *Unealta idolatriei pare irelevantă.* Dacă idolatria este doar închinarea la un obiect fizic, majoritatea vesticilor nu se închină înaintea unor astfel de obiecte.
2. *Unealta idolatriei dă naștere la orbire spirituală.* Unii dintre apărătorii relațiilor inter-religioase se tem că unealta idolatriei exclude experiențele religioase din afara creștinismului. O astfel de unealtă, susțin ei, generează păcătoșenie, nu sfințenie.
3. *Unealta idolatriei dă naștere la bigotism și aroganță.* A numi ceva „idol” înjosește închinătorul la idol, facilitând astfel intoleranța religioasă și discriminarea.² Lumea cosmopolitană în care trăim nu-și poate permite astfel de diviziuni și nici uneltele care le generează.

Astfel de motive, ni se sugerează, înseamnă că idolatria și-a încheiat perioada în care era o categorie sau o modalitate de analizare a convingerilor despre Dumnezeu sau despre cosmos.

Totuși, o astfel de concluzie este prematură. Folosirea improprie a unei anumite analize nu înseamnă automat că aceasta produce un diagnostic fals. Din punct de vedere istoric, atunci când s-au confruntat cu o cultură puternic pluralistă din punct de vedere religios, în care controlul politic se afla în mod clar în mâinile unor necreștini, creștinii din imperiul Roman au folosit frecvent și fără rezerve idolatria în mod analitic, considerând-o fundamentală din punct de vedere teologic. Tertulian scria:

Principala nelegiuire a omenirii, cea mai înaltă vină aruncată asupra lumii, întreaga cauză a judecății este idolatria. Deși orice faptă rea are

particularitățile sale, ... ea poate fi încadrată în categoria generală a idolatriei.³

De ce să nu se ia în considerare acest aspect central al lucrării lor în timp ce se urmărește păstrarea atentă a unor materiale înrudite precum teologia niceană cu privire la Trinitate³ și descrierile calcedoniene ale lui Cristos?⁵ De ce era idolatria atât de folositoare din punct de vedere analitic?

Totuși, cel mai important este materialul biblic. Folosind unealta idolatriei, biserica primară a aplicat materialul nou-testamentar (nu doar Vechiul Testament): astfel, 1 Ioan 5:12 conține avertizări cu privire la idoli, iar 1 Tesaloniceni 1:9f descrie mântuirea ca întoarcerea de la idoli și izbăvirea de mânia viitoare. Este atunci idolatria fundamentală pentru a descrie condiția umană?

Domeniul biblic de aplicare al idolatriei – idolatria și crearea

Prima obiecție în folosirea idolatriei în mod analitic este irelevanța sa, din moment de culturile vestice din zilele noastre nu folosesc idoli fizici. Aceasta duce la o înțelegere greșită a felului în care Noul Testament folosește acest concept. Pavel știe bine că un idol fizic nu este „nimic” (1 Corinteni 8:4). Cu toate acestea, discursul lui de la Areopag, din Faptele Apostolilor 17:22-34, ilustrează preocupările dincolo de obiectele fizice. O idee dominantă este că Dumnezeu Creatorul nu are nevoie de oameni care să-L slujească sau să-i ofere lucrurile de care are nevoie. Pentru a acționa așa cum o face, El răstoarnă relația cu oamenii într-una adevărată în care El oferă oamenilor ceea ce au nevoie. Relația adevărată este cea dintre Creatorul necreat și creatura.⁶

Totuși, relația este negată dacă Creatorul necreat este tratat ca o creatură, ca o ființă care este cumva dependentă, nu independentă și autogenă.⁷ A face

obiecte fizice de închinare neagă cu siguranță acest lucru. Însă, în spatele acestei creații stă arta și imaginația cuiva în a-L descrie pe Dumnezeu sau alți dumnezei așa cum consideră potrivit (Fapte 17:29). Creatorul necreat este tratat ca ceva făcut, conceput de mintea umană. Astfel, esența idolatriei nu constă în a reduce ceva la forma fizică. Acesta este motivul pentru ideea că lăcomia este idolatrie (Coloseni 3:5). Cineva poate să facă un idol dintr-un concept abstract, ca în marxismul clasic, sau un stil de viață, ca în occidentul încărcat de plăceri. Prin urmare, obiecția redundanței cu privire la unealta analitică a idolatriei nu are susținere deoarece idolatria nu are nevoie de un idol fizic.

Această relație e la fel de negată, totuși, atunci când creatura își neagă dependența și contingenta față de Creatorul său. Aceasta nu face decât să fure gloria Creatorului (Apocalipsa 4:11 Îl glorifică pe Dumnezeu pentru că toată creația este susținută prin voia Lui). În mitologia clasică această negare a apărut prin atribuirea existenței umane lui Zeus, nu lui Dumnezeu, însă și în acest caz faptul de a fi creat a fost negat datorită faptului că epicurienii susțineau că viața umană este întâmplătoare, nu creată. Ateismul în sine este idolatrie în acest sens și astfel se regăsește la scară largă în cultura de azi în concepțiile unor existențialiști și în anumite versiuni ale „crezului” evoluționist, conform cărora lumea are un caracter întâmplător. În plus, o cultură ca a noastră, care insistă să își prioritizeze plăcerile, este una idolatră: acceptăm să fim „dependenți” de altceva decât de Dumnezeu. Astfel de negări ridică atât de mult construcția umană (povestea despre Zeus, teoria umană a întâmplării, perspectiva asupra bunăstării umane) încât Îl înlocuiesc pe Dumnezeu din calitatea de Creator.

Biserica primară a făcut uz de această noțiune de idolatrie și a dezvoltat-o. Tertullian afirmă că idolatria apare atunci când ceva este ridicat „în locul lui Dumnezeu, împotriva lui Dumnezeu”, iar aceasta nu are nevoie de vreun idol fizic.⁸ Nu contează dacă este vorba despre „ceva” fizic, o idee abstractă, un stil de viață, un partid politic sau chiar o concepție a lui Dumnezeu care își are originea strict în imaginația umană, pentru că ceva ce are o origine este ridicat în locul celui care nu are origine.

Bertrand Russell remarcă faptul că oamenii sunt născuți cu „setea crudă după închinare.”⁹ Russell observă că oamenii ridică la rang înalt ceva, orice, în viața lor, dar îi scapă faptul că, deși toți oamenii se pot închina în mod egal, nu toate formele de închinare sunt egale. În mod surprinzător, Dumnezeu folosește terminologia de idolatrie pentru a se distinge pe Sine Însuși de alte obiecte ale închinării și pentru a oferi o descriere fundamentală a condiției umane. Romani 1:18-32 este exemplul clasic și subliniază „schimbul”: oamenii schimbă gloria Dumnezeului nemuritor cu imagini (versetul 32) și schimbă adevărul cu minciună (versetul 35). Geneza 1-3 și Ieremia au o mare contribuție în acest sens.

Cititorul capitolului 3 din Geneza abordează acest capitol regăsind două lecții din Geneza 1 și 2. În primul rând, când Dumnezeu vorbește, lucrurile se întâmplă în consecință. Cuvântul Său este eficient și suveran. Realitatea fizică și cuvântul corespund. În al doilea rând, Dumnezeu este un Creator binevoitor: creația este creată bine și El binecuvântează creația Lui. Cuvintele șarpelui din Geneza 3:4 provoacă îndoială, pentru că ele o determină pe femeie să nege că ceea ce Dumnezeu spune se întâmplă în realitate („vei muri”) și că Dumnezeu este bun („Dumnezeu știe...că veți fi ca Dumnezeu). Șarpele nu pune în discuție existența

lui Dumnezeu, ci caracterul Său de Creator. Luând fructul, omul neagă suveranitatea lui Dumnezeu și caracterul Său. Bărbatul și femeia acționează bazați pe o imagine falsă a lui Dumnezeu și schimbă adevărul despre Creatorul lor cu o minciună.

Ieremia nu se referă atât de mult la negarea caracterului lui Dumnezeu, cât la atribuirea caracterului Său altcuiva decât lui Dumnezeu. În capitolul 10, distincția creator-creatură este intensă: ceea ce-L distinge pe Dumnezeu este faptul că El creează (v. 12-13), în timp ce idolul este creat (v. 3b-4, 9) și nu creează (v. 11). Idolul este lipsit de viață și are forma și locul pe care i le dau cei care-l fac. Astfel, idolul nu are puterea să vorbească, să mântuie sau să judece.

Cu toate acestea, ceea ce are de oferit idolatria este foarte atractiv. Inversând relația conferită de oameni după chipul lui Dumnezeu, oamenii au un dumnezeu pe care ei îl aleg, o deitate creată.

Idolatrie și minciună

Reversul relației implică idolatria prin faptul că spune o „poveste” despre Dumnezeu, care este una fictivă. „Facerea” este „inventare”. Biblia accentuează faptul că idolatria este ficțiune umană sub formă de „minciună” (Isaia 44:20). Idolul spune o minciună despre Dumnezeu prin faptul că este asemănat cu unicul Dumnezeu care nu a fost creat. Astfel Isaia 40-55 insistă asupra faptului că „popoarele” sunt idolatre și proclamă faptul că Dumnezeu nu este compatibil cu nimic din creație.¹⁰ Aceasta contrastează cu descrierea Lui ca fiind un vițel de aur, ceva creat (Exod 32:4). Idolatria, însă, minte despre Dumnezeu afirmând ce nu este adevărat despre El – de exemplu, că El cere sacrificii umane. Alternativ, ficțiunea poate să atribuie caracteristici divine unor lucruri create (drepturi divine de judecată atribuite „Partidului” sau omniștiință atribuită „Pieței”). O versiune mai

subtilă a acestei minciuni este cea prin intermediul căreia Dumnezeu devine un personaj care nu mai are dreptul să vorbească. O cultură ale cărei perspective asupra moralității și sensului sunt puternic modelate de către media riscă să Îl scoată pe Dumnezeu afară din ecuație, datorită faptului că alege alte surse de definire a adevărului decât Dumnezeu. Prima și a doua poruncă reflectă aceste forme de ficțiune (să nu ai *alți* dumnezei, să nu te închini *unui lucru făcut*, chiar dacă teoretic acel lucru Îl reprezintă pe Iehova).

Aceste minciuni idolatre falsifică o persoană, distorsionând și ascunzând cine este persoana. Minciuna distruge relația adevărată deoarece oamenii nu se mai relaționează la Dumnezeu așa cum este El, ci Îl tratează așa cum și-L închipuie ei că este. Idolatria exprimă puternic suveranitatea umană, care se face cu costul relației adevărate. Dumnezeu nu este tratat ca o persoană pe care o întâlnim (un „tu” în termenii lui Martin Buber), ci ca un obiect (*n.tr.*: în limba engleză, „it” este echivalentul pronumelui „el”/„ea” folosit pentru referirea la un obiect),¹¹ de plastic, maleabil. Buber scrie: „Tu-ul mă întâlnește pe mine.”¹² A impune identități altor persoane duce la riscul să nu le „întâlnești” – să le împiedici să devină un „tu”. Dumnezeul biblic se revelează ca nefiind infinit de plastic și maleabil. A-L trata în acest fel implică o relație contrafăcută cu El. Prețul de a fi făcători de Dumnezeu, deși atractiv, este că Dumnezeul pe care-L creăm nu este real. Adevăratul Dumnezeu este ascuns pentru că noi încercăm să-L reducem la un obiect pe care noi îl alegem. Buber mai observă: „Această individualitate...intervine la mijloc și ne face să ne închidem față de lumina ce vine din cer.”¹³

Prin urmare, Biblia nu condamnă Israelul pre-exilic pentru materialism (sau secularizare), ci pentru idolatrie. Aceasta contează. În primul rând, ne ajută

să recunoaștem că secularizarea și alte structuri areligioase și ateiste nu sunt de fapt nereligioase, ci religioase în ascuns. Întrebarea presantă devine: „Ce Îl eclipsează pe Dumnezeu adevărat?” Răspunsul poate fi exprimarea închinării față de „alt” dumnezeu. Poate fi atribuirea valorii ultime care-L eclipsează pe Dumnezeu, unor anumite valori, precum moto-urile pline de inspirație ale seculariștilor europeni („libertate, egalitate, fraternitate” sau „adevăr, frumusețe și libertate”). Mai grav, poate fi exprimarea minimă a credinței „mănâncă, bea și veselește-te că mâine vei muri”, născută din credința falsă că Dumnezeu este absent sau indiferent. Aceste sisteme care se proclamă areligioase poartă o greutate religioasă.¹⁴ Așadar, o întrebare principală apologetică și evanghelistică în legătură cu idolatria unei persoane este: ce L-a eclipsat pe Dumnezeu în viața ei?

În al doilea rând, conceptul de idolatrie oferă cadrul biblic în care se pot analiza în contextul adevărului și falsității convingerile explicit spirituale. Aceasta contrastează cu influența romantică asupra culturii europene, influență care subliniază forța subiectivă și instantaneitatea experienței, precum și autenticitatea acestei experiențe. Biblia susține că păgânismul poate oferi experiențe „spirituale”,¹⁵ însă criteriul de evaluare nu este intensitatea experienței sau a emoției, ci atestarea existenței lui Dumnezeu revelată prin Cristos.¹⁶ Schimbarea este subtilă, dar extrem de semnificativă. Creștinii din primele secole au întâlnit multe religii, într-o lume înfometată după experiențe religioase și, în mod normal, au evaluat aceste lucruri în cadrul oferit de unealta analitică a idolatriei. Spre defavoarea lor, acești creștini au fost porecliți ca fiind fără Dumnezeu și nereligioși, chiar atei, corespondentul acuzației de astăzi că creștinii sunt fără percepție spirituală.

Creștinii nu au cedat în fața ideii că experiența spirituală se autentifică în mare măsură pe ea însăși. Ei căutau să afirme cu tărie adevărul despre Dumnezeu și erau conștienți că pierzând conceptul de idolatrie, care implică faptul că cineva poate minți în legătură cu Dumnezeu, se poate pierde abilitatea de a spune adevărul despre Dumnezeu, iar adevărul contează. Abolirea conceptului de minciună abolește conceptul de adevăr, inclusiv adevărul că oamenii sunt ca niște oi fără păstor, care motivează compasiunea și, prin urmare, evanghelizarea. Preocuparea pentru adevăr nu este doar una calculată, rațională și cerebrală. Dragostea biblică și adevărul biblic merg mână în mână.¹⁷ Dragostea biblică pentru cei pierduți nu poate fi separată de conștientizarea faptului că idolatria este posibilă. Fără idolatrie nu se poate defini cine este pierdut și cine nu. Prin urmare, a doua obiecție prezentată mai sus, conform căreia conceptul de idolatrie dă naștere la orbire spirituală, este nefondată. Conceptul de idolatrie deschide percepția spirituală cu privire la a fi onești cu și despre Dumnezeul căruia I se aduce închinare.

Cu toate acestea, dorința de a renunța la idolatrie ca unealtă analitică nu este surprinzătoare. Idolatria introduce, în mod necesar, conceptul de adevărat și fals, o distincție foarte amenințătoare pentru o omenire căzută. Oamenii nu doresc, prin natura lor, adevărul despre Dumnezeu. Domnul Isus descrie, în Ioan capitolul 8, că opoziția adversarilor Săi nu se datorează incapacității lor intelectuale, fie de a cunoaște faptele sau de a înțelege cazul Său, ci datorită faptului că învățătura Lui este adevărată (8:45). Această tendință continuă în cadrul comunității răscumpărate: oamenii, spune Pavel, vor prefera învățătura care le va plăcea în detrimentul învățăturii adevărate (2 Timotei 4:33 și versetele următoare).

Astfel, în ciuda criticilor, unealta analitică a idolatriei este centrală pentru biserica din zilele noastre, atât pentru a examina cultura noastră, cât și practicile noastre. Suntem uimitor de predispuși să evaluăm serviciile de biserică pe baza criteriului că i-au făcut sau nu pe cei necredincioși să se simtă ca „acasă”; mijloacele evanghelistice pe baza conținutului înțeles de necredincioși și a „rezultatelor” numerice; predicile pe baza criteriului că oamenii s-au „simțit vinovați” sau nu; iar munca pastorală pe baza criteriului că cel consiliat a simțit sau nu empatie. Astfel de lucruri pot fi de dorit. Totuși, a le face criterii finale de judecată are ca punct de plecare categoria adevărat/fals pe care se concentrează idolatria. Întrebarea primordială este dacă învățătura și practica noastră este idolatră sau nu, în special datorită faptului că natura noastră păcătoasă o face să fie, în mod natural, una dintre ultimele întrebări pe care ni le punem.

Idolatrie și curvie

Idolatria face ca relația între închinător și cel căruia i se închină să fie una contrafăcută. Vechiul și Noul Testament portretizează acea relație adevărată prin intermediul căsătoriei: Iehova și Israel, Cristos și Biserica. Imaginea căsătoriei conferă intensitate (în special datorită dimensiunii sexuale), subliniată în Osea 1-3. Impresia de intensitate este confirmată și în altă parte, în special în Cântarea Cântărilor, ale cărei refrene avertizează despre puterea dragostei maritale umane¹⁸ și celebrează caracterul ei reciproc.¹⁹ Sfânta căsătorie implică și o potrivire între mireasă și mire. În Osea 2 și 3, se așteaptă ca Israel să se conformeze concepției despre căsătorie a lui Iehova, nu propriei concepții, iar în Noul Testament, creștinii trebuie să urmeze modelul lui Cristos și să își conformeze viața cu cea pe care Sfânta Treime o experimentează.²⁰

Astfel, relația de închinare implică atașament profund și conformitate între închinător și cel căruia i se închină. Prin urmare, este foarte important să prezentăm idolatria ca fiind curvie. Adulterul fizic sau imoralitatea parodiază căsătoria pentru că darurile pe care Dumnezeu le-a conceput pentru căsătorie sunt pervertite. În același fel, curvia spirituală parodiază sfânta căsătorie pentru că Israel se unește cu alți dumnezei. Arată față de ei un devotament cvasi-marital (de ex., Osea 2:5), iar două considerații despre această parodie de căsătorie adulteră sunt deosebit de pertinente. În primul rând, imaginile sexuale (Ezechiel 23) sugerează că relația idolatră este compulsivă, nesățioasă și creează dependență. În al doilea rând, există o conformitate care se dezvoltă între închinător și cel căruia i se închină: în Ezechiel 22, standardele lui Israel sunt mai mari decât cele ale idolilor. Un popor devine ca dumnezeii lui, în mod predictibil, datorită naturii dependente și compulsive a relației dintre ei. În afara materialului biblic, Buber subliniază tocmai acest aspect al relațiilor și anume faptul că atribuind caracteristici personale entității cu care eu sunt în relație, aceasta mă modelează.

Faptul acesta este dureros de sugestiv în câteva direcții. În primul rând, S. P. Huntington sugerează că odată cu terminarea Războiului Rece, conflictul apare la nivel de „civilizație.”²² În termeni biblici, aceste conflicte se pot descrie ca bătălii între idolatrii conflictuale. Acest lucru este relevant pentru că explică faptul că devotamentul față de o „civilizație” nu va fi întotdeauna „voluntar” sau explicabil pe baza unor motive pur „raționale.” În contextul modelului lui Huntington elementele dependente și conformatoare implică o dinamică ulterioară, chiar o intensificare a conflictului civilizațional, în ciuda globalizării.

Cea de-a treia obiecție menționată mai sus, conform căreia unealta idolatriei dă naștere la bigotism și aroganță, are ca răspuns contribuția pozitivă pe care o are această unealtă într-un context cosmopolit, recunoscând dinamica spirituală, nu ignorând-o. Ignorarea acestei dinamici comportă riscul de a nu înțelege problemele civilizațiilor conflictuale (sau idolatriilor). Renunțarea la unealta analitică a idolatriei poate presupune tacit că angajamentul ideologic poate fi schimbat imediat, ceea ce este departe de a fi clar.

Aceasta se aplică în mod special relațiilor dintre creștini și lume. Dacă idolatria conține într-adevăr tendințe crescânde de creare a dependențelor, atunci *apropierea* dintre creștini și lume pare greu de observat. Mai degrabă, este subliniată avertizarea Domnului Isus că va exista o antipatie „religioasă” față de copiii lui Dumnezeu (Ioan 15:18-16:3, în special Ioan 16:2).

Aplicații pot fi făcute și în domeniul tendințelor teologice. Bisericile englezești consideră din ce în ce mai mult că dreptatea lui Dumnezeu nu are nici un element retributiv în sensul de îndatorire morală. Lăsând la o parte implicațiile acestui fapt cu privire la Cruce, problema care se ridică este ce fel de Dumnezeu este acela a cărui dreptate nu include nicio componentă de retribuție. Dacă relația de închinare implică faptul că un popor se conformează dumnezeului său, atunci contururile Dumnezeului nostru prezic în anumite privințe caracterul și contribuțiile noastre. Astfel, creștinii s-au străduit mereu să contribuie la dezbaterile privitoare la politicile penale și la justiție. Sub influența unei asemenea concepții, contribuția creștină nu va mai include noțiunea de îndatorire morală, iar creștinul se va simți inconfortabil să diminueze sau să exacerbeze circumstanțele morale. Cu mult timp în urmă, C. S. Lewis a

semnalat acest paradox cu privire la pedeapsă. Departe de a duce la pedepse mai ușoare, școlile care exclud noțiunea de îndatorire morală ar putea ajunge să extindă pedeapsa pe termen nedefinit, sau să „vindece” în termenii textului lui Lewis. Tratatamentul continuă până „vindecă” problema.

În general, în rezolvarea disputelor, noțiunea de milă devine problematică. Mila a fost considerată ca bunătate nemeritată. Ea implică o acțiune care merge dincolo de ce se cere și se așteaptă în mod normal într-o anumită relație. Dumnezeu arată milă în Ieremia 3:12 atunci când invită poporul Israel să se întoarcă înapoi și când, de fapt, el ar merita judecată pentru lipsa sa de credincioșie. Un act de milostivire implică astfel recunoașterea unei greșeli în cadrul unei relații – de aici decurge rugăciunea din Luca 18:13, când vameșul nu invocă neprihănirea lui și faptele sale, ci caracterul lui Dumnezeu. Îndatorirea morală este integrală în acest caz: mila înseamnă să nu primești ce meriți din punct de vedere moral. Dacă nu există îndatorire morală, nu există nici milă.

În mod natural, aceasta merge dincolo de relația noastră cu Dumnezeu. Ni se spune explicit să fim plini de îndurare, ca Tatăl nostru ceresc (Luca 6:36). Atunci când modificăm mila Lui, o alterăm și pe a noastră. Există consecințe profunde pentru relațiile umane care sunt marcate, datorită consecințelor căderii în păcat, de greșeală reciprocă. Foarte des, în cadrul consilierii, vezi că cei implicați trebuie să se ierte unii pe alții. Totuși, este extrem de greu să vezi cum să încadrezi iertarea fără a invoca o milă ce implică îndatorire morală. Fără o astfel de noțiune, contribuția creștină la consilierea maritală, de pildă, nu va găsi cu ușurință spațiul să vorbească despre iertare.

Idolatrie, demonolatrie și victoria lui Cristos

Pierderea conceptului de idolatrie influențează și felul în care vedem victoria lui Cristos. Unul dintre modurile în care Noul Testament vede mântuirea este ca victorie a lui Cristos asupra formelor de idolatrie ce subjugă bărbații și femeile.²⁶ Aici parodia este cea a eufemismului, negând că există un dușman cu care Cristos să lupte. Este important să vedem cine este cucerit. Idolii, fie reprezentați fizic sau abstract, sunt „nimic” într-un fel. Ei nu sunt dumnezeii pe care și-i imaginează închinătorii. Biblia insistă însă asupra faptului că în spatele lor stau demoni. Sacrificiul idolatru este oferit în ultimă instanță demonilor (1 Corinteni 10:20a), iar idolatria îl duce pe închinător într-o relație cu demonii (1 Corinteni 10:20b-21).²⁷ Exploatatorul idolatriei din spatele scenei este de natură demonică, oferindu-ne o relație a cărei natură adevărată noi nu o suspectăm în mod normal – nici în înșelătoria și nici în răutatea sa. Fără îndoială, este posibil să percepem că cineva este prins într-o robie supranaturală. C. Arnold susținea că lumea ostilă a puterilor supranaturale era cât se poate de vizibilă locuitorilor din Asia Mică,²⁸ iar faptul acesta este asemănător cu modul în care anumiți misionari au descris manifestările animiste din Papua Noua Guinee. Este la fel de posibil să fii în robie și să nu îți dai seama de acest lucru. Întrebarea la care trebuie să răspundem este dacă aceasta descrie cel mai bine cultura vestică modernizată, unde percepția realității este puternic influențată de media vizuală, iar valorile sunt plasate imediat într-o viață de sănătate și prosperitate, o cultură a carnavalului, ca să-l parafrazăm pe Mikhail Bakhtin.²⁹ Aceasta este și o continuare a capitolului 3 din Geneza, subliniată de Domnul Isus atunci când îl descrie pe Satan ca fiind mincinosul suprem (Ioan 8:44), iar pe credincioșii „falși” ca fiind și ei mincinoși (Ioan 8:55). Atunci

când înfrânge idolatria unei persoane, Domnul Isus înfrânge o demonolatrie ascunsă, ceea ce este într-adevăr o victorie.

Înțelegerea biruinței lui Cristos determină în mod profund relația cu Dumnezeu. Dacă crucea marchează o victorie minimalistă, atunci recunoștința profundă din Efeseni 1:3 pare exagerată. Dacă crucea nu este un semn al victoriei, de ce să sperăm că Dumnezeu va rezolva alte probleme, sau cu atât mai mult să judece? Din nou, acesta este un strigăt îndepărtat care răzbate din convingerile bisericii primare. Atunci crucea a fost văzută ca victorie tocmai datorită faptului că idolatria a fost înfrântă, prin urmare fiind înfrântă și demonolatria.³⁰ Astfel, crucea oferea o speranță reală pentru care bărbații și femeile erau gata să-și dea viața.³¹

În plus, se schimbă caracterul salvării oferite de Cristos. Nu este vorba doar despre a realiza că idolatria este falsă și că se poate spune adevărul despre Dumnezeu. Legătura cu lumea demonică subliniază răutatea etică a idolatriei și prezintă închinarea falsă nu doar ca o eroare intelectuală ce trebuie corectată, ci ca un păcat de care trebuie să te pocăiești și pentru care trebuie să îți ceri iertare. A înțelege mai bine idolatria face mai profundă înțelegerea iertării câștigate de Cristos. Din această cauză, creștinul se consideră, printre altele, ca un idolatru răscumpărat. O astfel de înțelegere despre sine nu dă naștere, în mod necesar, la aroganță și dispreț (a treia obiecție adusă idolatriei pe care am tratat-o mai sus), ci poate promova smerenia de sine, recunoștință față de cel a adus salvarea și preocupare pentru cei care au nevoie de salvare.

Epilog

Practicarea idolatriei încă persistă chiar și în zilele noastre. Înțeleasă corect, unealta analitică a idolatriei este relevantă, perceptivă spiritual și dă

naștere atât la compasiune pentru alții, cât și la smerenie. Conceptul idolatriei ne ajută să vedem ce este contrafăcut din punct de vedere spiritual pentru că expune o parodie a relației spirituale adevărate. Practica idolatră parodiază relația creației inversând-o, pentru că oamenii își creează dumnezeul pe care ei îl aleg; parodiază relația de închinare adevărată din cadrul unei relații adevărate prin oferirea unei ficțiuni mincinoase; parodiază relația sfintei căsătorii oferind curvie spurcată; parodiază victoria lui Cristos prin minimizarea ei. Tertullian descrie, în mod memorabil, idolatria ca fraudă.³² În mod îndoit, Dumnezeu este privat de slava Lui, iar umanitatea de relație adevărată. Moneda spirituală reală este contrafăcută crud: din punct de vedere spiritual, ni se oferă „bani falși.”

A înțelege idolatria înseamnă să te înțelegi pe tine însuși și lumea în care trăiești. Un creștin este membru al asociației Idolatrii Anonimi. Noi eram idolatrii, schimbând adevărul lui Dumnezeu cu o minciună sau alta, iar jugul idolatriei încă persistă. Această idee fundamentală a fost foarte mult folosită de biserica primară, însă acesta a fost o biserică ce a încercat să utilizeze categoriile biblice pentru a analiza, nu pentru a schimba adevărul lui Dumnezeu cu o minciună. Prețul pentru aceasta a fost o conștientizare acută a faptului că ei nu se simțeau în largul lor în lumea lor trecută, „cu oameni străini care își apărau dumnezeii.”³³ Noi, creștinii din lumea vestică, nu mai considerăm că oamenii sunt străini pentru că evităm să-i considerăm străini pe dumnezeii lor. Dacă pierdem conceptul de idolatrie, ne va fi foarte ușor să facem astfel de lucruri.

Michael Ovey a absolvit dreptul și a lucrat în Whitehall la formularea unor elemente de

legislație guvernamentală. A studiat apoi la Ridley Hall, Cambridge, după care a fost angajat ca pastor asistent la biserica All Saints, Crowborough. A predat apoi doctrine creștine și filosofie la Moore College, Sydney, fiind implicat în cercetare asupra Evangheliei după Ioan, iar la ora actuală ocupă poziția de cercetător Kingham Hill în cadrul Oak Hill Theological College.

Note

[1] C.S. Lewis, *Scrisorile lui Zgândărilă*, Editura Logos, Cluj, 1993, Scrisoarea I

[2] Articolul 2(1) din 'Declarația ONU privind eliminarea tuturor formelor de intoleranță și de discriminare bazate pe religie sau convingeri' precizează „Nici o persoană nu va fi supusă discriminării pe baze religioase sau de credință de către stat, instituții, grupuri de persoane sau persoane individuale” , proclamată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin rezoluția 36/55 din 25 noiembrie 1981.

[3] *On Idolatry* 1. Idolatria reprezintă un punct de referință în scrierile lui Iustin Martirul (e.g. *First Apology* 9) și în cele ale apologeților greci. Atanasie a devotat o întreaga monografie subiectului și tradiția a fost continuată, într-o oarecare măsură, în *Despre cetatea lui Dumnezeu*, a Sfântului Augustin.

[4] Articulat în Crezul de la Niceea din 325 și Crezul Niceo-Constantinopolitan din 381, însă observați și scrierile din această perioadă a lui Atanasie, Ilarie de Poitiers și a Părinților Capadocieni.

[5] Dogma de la Calcedon din 451, și observați scrierile lui Chiril al Alexandriei și ale Papei Leon cel Mare, precum și cele ale lui Leonțiu de Bizanț și Maxim Mărturisitorul.

[6] Compară Atanasie, *Contra Gentes* 28.

[7] De observat aici Ex. 3:14.

[8] *On Idolatry*, 4 și 3.

[9] Citat de C. E. M. Joad în *God and Evil*, Faber and Faber, 1942, p.59.

[10] Is. 40:18, 25; 44:7; 46:5, 9. Conceptul înrudit este că nu există alt dumnezeu decât Dumnezeu: Is. 43:11–12; 45:14, 21; 46:9.

[11] Vezi, de exemplu, M. Buber, *I and Thou*, ed. 2., T & T Clark, 1958.

[12] *Ibid.*, p.11.

[13] M. Buber, *The Eclipse of God*, Atlantic Highlands: Humanities Press International, 1952, 1988, p.129.

[14] Michael Burleigh în *The Third Reich: a new history*, Macmillan, 2000, examinează Nazismul ca fenomen *religios*, chiar dacă, în anumite privințe, evită o astfel de caracterizare.

[15] În special 1 Cor. 12:1, 2.

[16] Cf. 1 Cor 12:3.

[17] Adevărul și dragostea sunt întrețesute în mod remarcabil în 2 Ioan 1–6.

[18] Cânt. Cântărilor 2:7; 3:5; 8:4.

[19] Cânt. Cântărilor 2:16; 6:3; 7:10.

[20] Ioan 17:21, 22. Cu toate acestea, Trinitatea rămâne un tipar. Rămân unele diferențe între relațiile Dumnezeului triun necreat și relațiile ființelor create.

[21] De ex., Buber, *I and Thou*, ed. 2, T & T Clark, 1958, pp.15, 16.

[22] *The Clash of Civilisations and the Remaking of World Order*, Pocket Books, 1998.

[23] Vezi, de ex., unii dintre eseștii din *Atonement Today*, J. Goldingay (ed.), SPCK, 1995.

[24] În mod clasic, există o rețetă pentru a repudia substituția penală.

[25] *That Hideous Strength*, cf. Lewis, 'The Humanitarian Theory of Punishment', *The Twentieth Century: an Australian Quarterly Review*, 1949, III:3. Și D. B. Knox 'Punishment as Retribution', *Interchange*, 1967, 1:5–8.

[26] În special 1 Tes. 1:9, 10.

[27] Vezi și Deut. 32:17 și Ps. 106:37.

[28] C. Arnold, *Power and Magic: the concept of power in Ephesians*, Grand Rapids: Baker, ed. 2, 1997, p.167.

[29] M. Bakhtin, *Rabelais and his World*, Indiana University Press, 1984.

[30] Scriitorii din primele secole au fost emfatici cu privire la legătura dintre idolatrie și demonolatrie.

[31] Atanasie, *De Incarnatione*.

[32] *On Idolatry*, 1.

[33] T. S. Eliot, *The Journey of the Magi*.

